

แนวคิดเรื่องมนุษย์ในปรัชญาอัตถิภาวนิยม The Concept of Human in Existentialism Philosophy

¹จุฬารัตน์ วิชานาติ ²ศุภกาญจน์ ชยาพัฒน์

¹Jularat Vichanati ²Supakanjana Jayapattana

¹บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

²Faculty of Humanities and Social Sciences Phranakhon Rajabhat University

¹Corresponding author, yordkaew55@gmail.com

Received May 7, 2026; Revised August 29, 2026; Accepted: August 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ปรัชญาอัตถิภาวนิยม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดอัตถิภาวนิยมของคีร์เคกอร์ด มนุษย์เป็นปัจเจกชน มีความวิตกกังวล อยู่ภายใน มีการดำรงอยู่ 3 ระดับคือ ระดับสุนทรีย์ ระดับจริยธรรม และระดับศาสนา ควรสร้างความหมายให้ชีวิตด้วยตนเองไปสู่ระดับศาสนา โดยไม่พึ่งพาระบบสังคมหรือเหตุผล ในการก้าวกระโดดด้วยศรัทธาในพระเจ้า อัตถิภาวนิยมของนิทเช่ มุ่งเน้นเสรีภาพส่วนบุคคลในการ สร้างคุณค่าให้ตนเองไม่พึ่งพาศีลธรรมแบบเดิมที่สอนให้มนุษย์ยอมจำนนและอ่อนแอ และอัตถิภาวนิยมของ ฌอง ปอล ซาร์ต มนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพ ไม่ได้มีแก่นสาร มีเสรีภาพในการตัดสินใจ เลือกรกระทำ และต้องมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองเลือก

คำสำคัญ: การตัดสินใจเลือก; ปัจเจกบุคคล; เสรีภาพ

Abstract

This research article aimed to study 1) To study the concept of existentialism. The sample was Kierkegaard's existentialism views humans as individuals with internal anxieties, existing on three levels: aesthetic, moral, and religious. Humans should create meaning for their lives themselves, progressing towards the religious level without relying on social systems or rational reasoning to leap forward through faith in God. Nietzsche's existentialism emphasizes individual freedom in creating their own values, not relying on traditional morality that teaches humans to be submissive and weak. Jean-Paul Sartre's existentialism sees humans born with freedom, without

inherent substance, possessing the freedom to make their own choices. And one must be responsible for one's choices.

Keywords: Choice; Individual; Freedom

บทนำ

มีปัญหาในทางปรัชญาที่อ้างถึงว่ามนุษย์นั้นดำเนินชีวิตภายใต้กฎ หรือมนุษย์เป็นอิสระจากกฎนั้นได้จริง ทั้งนี้เนื่องมาจากกว่าธรรมชาตินั้นได้กำหนดกฎเกณฑ์ในการมีชีวิตไว้ และทุกสิ่งรวมถึงมนุษย์ก็ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์นั้น จึงเป็นไปได้ที่มนุษย์นั้นจะมีสิ่งที่เรียกว่าเสรีภาพ แต่สิ่งที่สังคมศาสตร์ต้องการยืนยันความเป็นมนุษย์ว่าต้องมีเสรีภาพจึงกลายเป็นกฎเกณฑ์ของมนุษย์เท่านั้น ไม่ใช่กฎเกณฑ์เดียวกับธรรมชาติ แต่ก็เป็นไปได้ที่สิ่งในธรรมชาตินั้นอยู่ภายใต้กฎเฉพาะสิ่งที่เป็นภายนอก แต่สิ่งที่เป็นภายในนั้นไม่อาจนับรวมในกฎเหล่านี้ (Burr and Goldinger, 2008)

การตรวจสอบแนวคิดดังกล่าวนี้ในปรัชญาอัตถิภาวนิยมมาจากการที่มนุษย์ต้องเผชิญกับสภาพปัญหาในการดำรงชีวิต มนุษย์มีความวิตกกังวล มนุษย์ล้วนมีความทุกข์แตกต่างกันไป ทั้งจากระบบ การสูญเสียตัวตน จะมีปรัชญาแนวคิดใดที่สามารถเป็นทางออกให้กับมนุษย์ผู้มีความสับสนหวัง จึงเกิดมีแนวคิดทางปรัชญาที่มุ่งให้ความสำคัญกับสภาวะการมีอยู่จริงของมนุษย์ เข้าใจความรู้สึกและเข้าใจปัญหาของปัจเจก แนวคิดที่มีลักษณะนี้ได้แก่ ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) บิดาแห่งปรัชญานี้ คือ ซอเร็น อาปี คีร์เคอร์ค เขากล่าวถึงมนุษย์ว่าเราต้องเรียนรู้ตัวเองก่อนที่จะรู้สิ่งอื่นใด ทั้งหมดคือการดิ้นรนของปัจเจกบุคคล (Gardiner, 2001) เพื่อที่จะค้นหาความหมายและตัวตนที่แท้จริง ท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยความย้อนแย้งและความเจ็บปวด โดยอาศัยการเลือกอย่างอิสระ และศรัทธาที่แรงกล้า

นอกจากนี้ยังมีปรัชญาอัตถิภาวนิยมตามแนวคิดของนิทเช่ ที่สรุปความหมายของมนุษย์ว่ามนุษย์ต้องเผชิญหน้ากับความว่างเปล่าแล้วไม่สยบยอมต่อมัน แต่กล้าที่จะเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมาใหม่ด้วยมือของตัวเอง อีกทั้งฌอง ปอล ซาทร์ ว่ามนุษย์คือสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวที่ไม่มีนิยามจนกว่าเขาจะสร้างมันขึ้นมาเอง หรืออาจจับใจความแนวคิดของซาทร์ Sartre (1959) ได้ว่า อัตถิภาวนิยม คือความเชื่อที่ว่ามนุษย์ไม่มีชะตากรรมที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า เราคือความว่างเปล่าที่มาพร้อมกับเสรีภาพอันล้นเหลือ และเรามีหน้าที่ต้องสร้างตัวตนและความหมายของชีวิตขึ้นมาเองผ่านการเลือก และการลงมือทำอย่างจริงแท้ แนวคิดอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นทั้งปรัชญาและแรงกระตุ้นทางวัฒนธรรมก่อตัวมาตั้งแต่สมัยโสกราตีส ต่อมาเป็นความเคลื่อนไหวที่เป็นรูปธรรมในศตวรรษที่ 1 และ 20 ที่มีความสนใจเรื่องมนุษย์ ความมีเสรีภาพ ไม่เน้นโครงสร้างของสังคมที่จะเข้ามาทำลายความเป็นมนุษย์ แนวคิดอัตถิภาวนิยม ยังต่อต้านความคิดที่ก่อตั้งเป็นรูปแบบ และสถาบันต่างๆ ที่ทำลายเสรีภาพ และปฏิเสธความรับผิดชอบ (Barnes, 1978)

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยต้องการศึกษาวิเคราะห์มนุษย์ในปรัชญาอัตถิภาวนิยมของคีร์เคอร์ค นิทเช่ และซาทร์บนพื้นฐานของการตีความ การให้ความหมายมนุษย์ในเชิงปัจเจกที่สะท้อนให้เห็นถึงเสรีภาพ และการเป็นมนุษย์ที่ถูกกำหนดด้วยมนุษย์เอง ทั้งนี้การเขียนตอบคำถามนี้ได้โยงไปหาแนวคิดพื้นฐานที่ถูกตั้งเป็นคำถามทางปรัชญาว่า มนุษย์คืออะไร และมนุษย์ควรเป็นอย่างไร มีเสรีภาพหรือ

ความรับผิดชอบแค่ไหน การตอบคำถามนี้จึงได้ถูกขยายให้เห็นบนหลักการทางปรัชญาที่เชื่อมโยงกับวิธีคิดและกรอบต่างๆ ที่จะอธิบายให้ชัดเจนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ในปรัชญาอัตถิภาวนิยม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเอกสาร (Qualitative research Documentary) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารทางวิชาการและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่งานเขียนทางปรัชญา งานเขียนด้านจิตวิเคราะห์ เอกสารวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์
- 2) การเรียบเรียงวิเคราะห์ข้อมูล และการประมวลผล มีการรวบรวมทฤษฎี แนวคิด และหลักการต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดมนุษย์ในปรัชญาอัตถิภาวนิยมของนักปรัชญาชาวเยอรมัน อับราฮัม คีร์เคกอร์, ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเช่ และฌอง ปอล ซาทร์
- 3) ขั้นตอนการเรียบเรียงข้อมูลพรรณานำเสนอแนวคิดใหม่ จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลปรัชญาอัตถิภาวนิยมมาทำการวิเคราะห์มนุษย์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจมนุษย์ตามกรอบของปรัชญาอัตถิภาวนิยม
- 4) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเขียนสรุปและวิพากษ์ตามกระบวนการทางปรัชญา

ผลการศึกษา

แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยม นักปรัชญาที่ผู้วิจัยเลือกนำศึกษาแนวคิดประกอบด้วยสามท่าน ได้แก่ ซอเร็น อับราฮัม คีร์เคกอร์, ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเช่ และฌอง ปอล ซาทร์ ดังนี้

มนุษย์ตามแนวคิดของนักปรัชญาแต่ละท่านได้ถูกอธิบายบนหลักการดังนี้

1. มนุษย์ตามแนวคิดของซอเร็น อับราฮัม คีร์เคกอร์ มีแนวคิดที่ว่าเมื่อมนุษย์มีความทุกข์หรือความกังวลใจ มนุษย์จะเกิดความกลัว ความกังวลใจเหล่านี้มีผลมาจากบาปกำเนิดของมนุษย์เมื่อครั้งอดีตและอวาทิศาสดาของพระเจ้าเป็นเจ้าและบันดาลให้เผ่าพันธุ์มนุษย์หรือลูกหลานของอดัมและอวา มีมลทินติดตัวโดยอัตโนมัติหรือเรียกว่ามีบาปกำเนิดที่มาพร้อมกับการถือกำเนิดของมวลมนุษย์ มนุษย์จึงมีความทุกข์ยาก มีความกังวลใจติดตัวมา และมนุษย์ได้พยายามหาทางออกตามศักยภาพของมนุษย์หรืออัตถิภาวะของแต่ละปัจเจก มนุษย์ได้หนีจากความทุกข์ด้วยการพึ่งพาสุนทรียะ หรือคีร์เคกอร์ให้การดำรงอยู่ของปัจเจกให้เป็นระดับสุนทรียศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตถิภาวะระดับแรก ผู้วิจัยพบว่า คีร์เคกอร์มีแนวคิดที่เด่นชัดถึงจิตนิยมที่สามารถจินตนาการถึงพระเจ้าได้มากกว่าศิลปะแนวอื่น รองลงมาคือกวี และถัดมาคือละครแนวสุนทราภรณ์ที่ยังมีความใกล้เคียงกับอภิปรัชญา เมื่อเทียบแล้วคีร์เคกอร์เห็นว่าปรัชญานั้นยังสูงกว่าศิลปะ ส่วนละครแนวสุนทราภรณ์นั้นมีความขัดแย้งที่เกิดจากความปรารถนาของบุคคลที่ยังติดอยู่กับสัญชาตญาณหรือกิเลสที่เกิดจากบาปกำเนิด อย่างไรก็ตามมนุษย์ต้องมีการยกตนขึ้นสูงมาถึงขั้นอัตถิภาวะระดับจริยศาสตร์ ที่มนุษย์ยังต้องดำรงอยู่ด้วย

กฎเกณฑ์หรือหน้าที่เพราะการอาศัยสุนทรียะเพียงอย่างเดียวไม่อาจหลุดพ้นจากความวิตกกังวลได้ และมนุษย์ต้องค้นหาความหมายให้ตนเองโดยการตัดสินใจเลือกด้วยศรัทธากล้าหาญที่จะสัมผัสถึงความไม่มีเหตุผล คือการก้าวกระโดดด้วยศรัทธาไปจนถึงขั้นสูงสุดคืออัตถิภาวะระดับศาสนา ที่ปัจเจกบุคคลสามารถประสบกับความเป็นส่วนต่อความศรัทธาในพระเจ้าอย่างลึกซึ้งด้วยตนเองเท่านั้น จึงจะสามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างแท้จริง ซอเรน อาปี คีร์เคกอร์ค มีแนวคิดที่มนุษย์คือกระบวนการของการเลือก คีร์เคกอร์คมองว่ามนุษย์ไม่ใช่สัตว์สังคมหรือสัตว์ที่มีเหตุผลตามนิยามดั้งเดิม แต่มนุษย์มีการตัดสินใจในสถานะที่โดดเดี่ยวและเป็นส่วนตัวอย่างยิ่ง แก่นแท้ของมนุษย์คืออัตถิภาวะและเสรีภาพ มนุษย์ใช้ชีวิตสามารถดับดังกล่าวเพื่อค้นหาความหมายที่แท้จริง (Evans, 2001) คีร์เคกอร์คเห็นว่ามนุษย์ควรเป็นผู้ที่รู้วิธีการแยกตนเองออกมาจากค่านิยมกระแสหลัก และเลิกทำตามคนอื่นเพียงเพราะทำตามกันมา ควรตระหนักถึงปัจเจกบุคคลของตนเอง มนุษย์ควรกล้าตัดสินใจเลือกและมนุษย์ควรพัฒนาตัวเองสู่ขั้นศาสนา

2. มนุษย์ตามแนวคิดของฟริตซ์ วิลเฮล์ม นิทเช่ มีแนวคิดอัตถิภาวนิยมที่มีความขัดเจน ไม่มีโลกอื่น ไม่มีสวรรค์ ไม่มีโลกแห่งแบบ ไม่มีจุดหมายปลายทางที่ถูกกำหนดไว้โดยพระเจ้า โลกตามแนวคิดของนิทเช่ คือพลังที่ปั่นป่วนและไร้ความปราณี โลกคือผ้าใบว่างเปล่า มนุษย์ไม่ใช่ผู้ค้นพบความหมาย แต่เป็นผู้สร้างความหมาย เราตีความโลกผ่านมุมมองของเราเอง นิทเช่ประกาศว่าพระเจ้าตายแล้ว มนุษย์รับรู้ถึงภาวะสูญนิยม (nihilism) โดยคิดว่าไม่มีอะไรที่เป็นที่สุด หรือไม่มีคุณค่าที่คู่ควรให้ค้นหา นิทเช่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ว่ามนุษย์ต้องมีเสรีภาพ มีศักยภาพไม่ควรยอมจำนน สามารถขบถต่อศีลธรรมหรือล้าก้าวข้ามจากมนุษย์ระดับทาส หรือศีลธรรมระดับทาส ระบบสถาบันศาสนาแบบดั้งเดิม นอกจากนี้นิทเช่ มีแนวคิดที่มนุษย์คือสิ่งมีชีวิตที่ไม่ได้มีความสมบูรณ์ ดังคำกล่าวของนิทเช่ที่ว่า “มนุษย์คือเชือกที่ซึ่งอยู่ระหว่างสัตว์ป่ากับอภิมนุษย์ เป็นเชือกที่พาดผ่านหุบเหว มนุษย์มีสถานะที่กำลังก้าวระหว่างสัจจะญาณสัตว์ที่ดิ้นรน กับศักยภาพอันยิ่งใหญ่ที่ยังไปไม่ถึง หน้าที่ของมนุษย์คือการก้าวข้ามพ้นตนเองในปัจจุบันเพื่อก้าวไปสู่การเป็นอภิมนุษย์ นิทเช่ เห็นว่ามนุษย์ควรเป็นผู้ที่สามารถก้าวข้ามตนเองไปสู่ยอดอภิมนุษย์ (Thomas, 2020) มนุษย์ควรเป็นผู้ปลดแอกทางจิตวิญญาณ ที่เปรียบดัง อูฐ ที่แบกรับภาระและกฎเกณฑ์ ควรเป็นดังสิงโต เป็นผู้กล้าปฏิเสธค่านิยมเก่า ค่านิยมใส่กฎเกณฑ์ ช่วงชิงเสรีภาพมาสู่ตน และเป็นเด็กเปรียบดังมนุษย์ควรเป็นจิตวิญญาณที่ไล่ซอกกล้าที่จะเริ่มต้นใหม่ สนุกกับคุณค่าสร้างโลกจากจินตนาการ มนุษย์ที่แท้จริงคือผู้กล้าเผชิญหน้ากับความเจ็บปวดและอุปสรรคเพื่อหล่อหลอมตนเองมนุษย์มีหน้าที่ปฏิเสธศีลธรรมแบบทาสที่ยกย่องความอ่อนแอ การยอมจำนน มนุษย์มักชอบใช้ชีวิตแบบเดิมซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่ว่าจะทุกข์ยากแค่ไหน มนุษย์ควรกล้ากำหนดคุณค่าของตัวเอง สร้างศีลธรรมแบบนาย พัฒนาสู่อภิมนุษย์นำไปสู่ความมีอำนาจในทางสร้างสรรค์ (will to power)

3. มนุษย์ตามแนวคิดของ ฌอง ปอล ซาร์ท (Jean-Paul Sartre) มีแนวคิดที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพ และมนุษย์ไม่ได้มีแก่นสารหรือมนุษย์ไม่ได้เกิดมาพร้อมกับสาระ แต่มนุษย์มีเสรีภาพที่จะเลือกกระทำในสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีแก่นสารหรือมีคุณค่าขึ้นมาได้ ดังนั้นเมื่อมนุษย์ได้เลือกทำสิ่งใดลงไปแล้วมนุษย์ได้สร้างนิยามในการเลือกนั้นมนุษย์จะต้องมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้เลือกหรือตัดสินใจกระทำนั้นด้วย ความมีเสรีภาพจึงเชื่อมโยงกับความรับผิดชอบเสมอ มนุษย์ควรตระหนักว่าเรามีเสรีภาพในการเลือกเสมอไม่ควรหลอกตัวเองว่าทำสิ่งที่มีสาระแก่นสารที่ดีไม่ได้ (Sartre, 1965)

นอกจากนี้ ฌอง ปอล ซาร์ต มีแนวคิดที่ว่า “โลก” มีลักษณะที่เย็นชา ไร้เหตุผล เป็นอิสระจากมนุษย์ โดยสิ้นเชิง โลกคือความว่างเปล่าที่รอการเติมเต็มโดยมนุษย์ที่เป็นผู้หย่อนความหมายลงไป ฌอง ปอล ซาร์ต มีแนวคิดที่ว่าเป้าหมายของมนุษย์คือการบรรลุเสรีภาพที่สมบูรณ์และการเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง เป้าหมายมนุษย์คือผู้เขียนบทชีวิตของตัวเอง คุณคือสิ่งที่คุณเลือกที่จะทำ หาก你不เลือกเอง คุณก็เป็นเพียงแค่ วัตถุชิ้นหนึ่ง ไม่ใช่มนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจ เพราะฌอง ปอล ซาร์ต เขาเริ่มต้นจากสมมติฐานที่ว่า ไม่มีพระเจ้า มนุษย์จึงไม่มีพิมพ์เขียวหรือโชคชะตามากำหนดล่วงหน้า มนุษย์คือการได้ใช้ชีวิตอย่างแท้จริงนั่นคือการดำรงอยู่ในฐานะผู้กำหนดความหมายให้กับโลกที่ไร้ความหมาย (สมภาร พรหมทา, 2568) เมื่อเราเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อตนเอง เรากำลังประกาศว่าสิ่งนั้นดีสำหรับมนุษยชาติด้วย แม้ซาร์ตจะเน้นตัวบุคคล แต่เป้าหมายท้ายที่สุดคือการตระหนักว่าเสรีภาพของเราผูกพันกับผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดของนักปรัชญาทั้งสามท่านได้แก่ ซอเรน อ่าปี คีร์เคกอร์ต, ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเช่ และฌอง ปอล ซาร์ต จากการได้ศึกษาแนวคิดผู้วิจัยพบว่าแนวคิดเรื่องปัจเจกที่ชัดเจนเหมือนกันโดนแนวคิดปัจเจกนี้สามารถทำให้ทราบว่านักปรัชญาดังกล่าวนั้นมีแนวคิดอัตถิภาวนิยมอย่างชัดเจน โดยซอเรน อ่าปี คีร์เคกอร์ต มีแนวคิดอัตถิภาวนิยมว่ามนุษย์เป็นปัจเจกบุคคล คือความกล้าที่จะอยู่กับความจริงของตัวเอง และเลิกหลบซ่อนตัวอยู่ใน “ฝูงชน” ที่ไร้หน้าตาเพราะคีร์เคกอร์ตมองว่าเมื่อมนุษย์รวมกันเป็นกลุ่มก้อน เรามักจะละทิ้งความรับผิดชอบส่วนตัวไป คีร์เคกอร์ตเชื่อว่าความจริงที่สำคัญต่อชีวิตไม่ได้อยู่ในสถิติหรือความเห็นของคนส่วนใหญ่แต่อยู่ที่ว่า “ฉัน” สัมพันธ์กับสิ่งนั้นอย่างไร การเป็นปัจเจกหมายถึงการกล้าที่จะ “คิดและเลือกเอง” แม้ว่าทางเลือกนั้นจะขัดกับคนทั้งโลกก็ตาม หากเราใช้ชีวิตตามกระแสสังคม ทำตามหน้าที่ไปวันๆ โดยไม่เคยหยุดถามว่า “นี่คือสิ่งที่ฉันต้องการจริงๆ หรือเปล่า” เราก็ยังไม่ถือว่าเป็นปัจเจกที่แท้จริง ความหมายสูงสุดของการเป็นปัจเจกสำหรับคีร์เคกอร์ตคือสถานะที่มนุษย์ยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยวต่อหน้าพระเจ้า ไม่มีใครช่วยคุณตัดสินใจได้ การเป็นปัจเจกที่สมบูรณ์คือการยอมรับความโดดเดี่ยวนี้ และใช้ศรัทธา เพื่อก้าวกระโดดไปสู่ความหมายที่สูงกว่าเหตุผล (Evans, 2001) นอกจากนี้คีร์เคกอร์ตยังคิดว่าความกังวล จึงเป็นเครื่องหมายยืนยันว่าคุณกำลังตระหนักถึงความเป็นปัจเจกของคุณรู้ว่าอำนาจตัดสินใจทั้งหมดอยู่ที่ตัวคุณ “ปัจเจก” มันคือการยอมรับว่าชีวิตของคุณเป็นของคุณเอง และคุณต้องตอบคำถามต่อการดำรงอยู่ของคุณด้วยตัวเองเท่านั้น แนวคิด “ปัจเจกบุคคล” (The Individual) ของคีร์เคกอร์ต คือมโนทัศน์ที่สำคัญที่สุดในชีวิตและปรัชญาอัตถิภาวนิยมของเขา

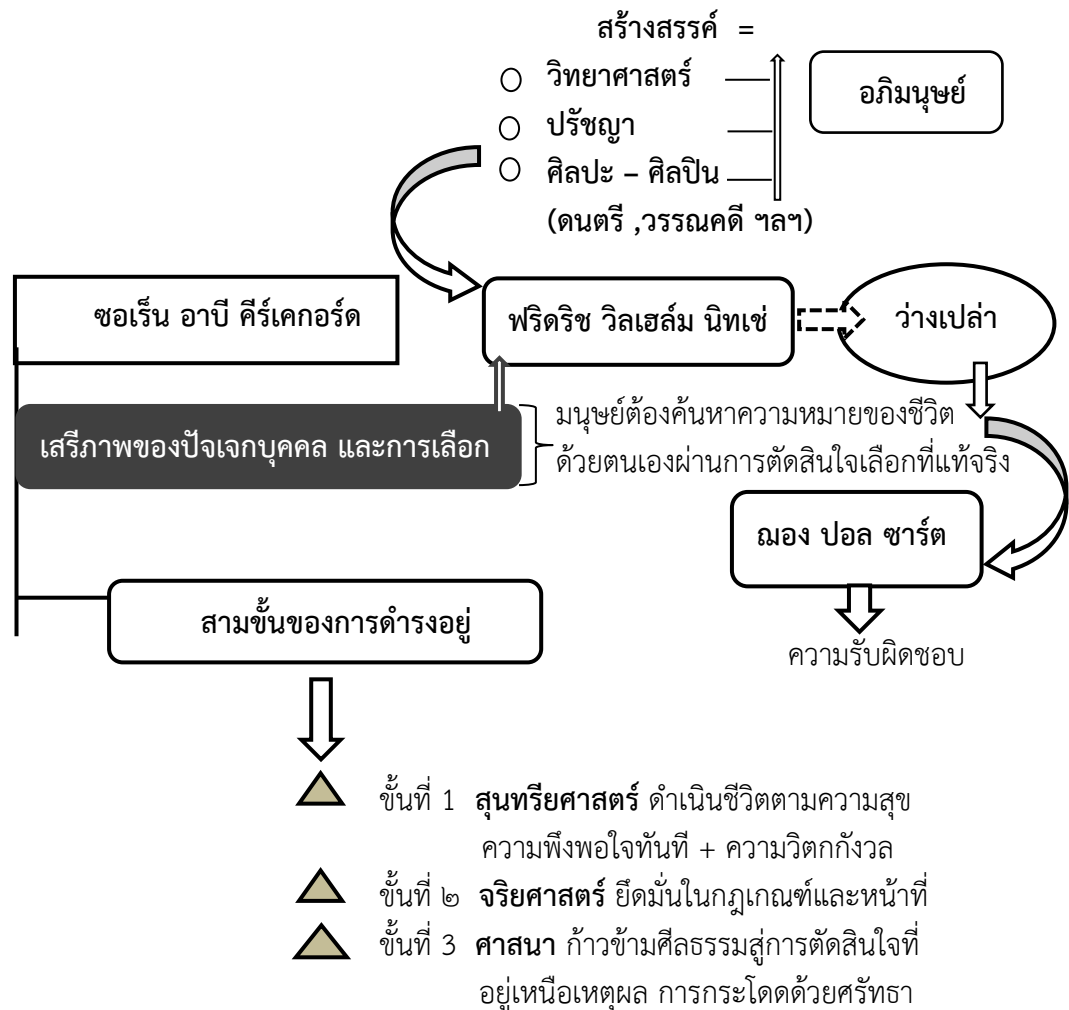
ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเช่ มีแนวคิดอัตถิภาวนิยมโดยเห็นว่ามนุษย์มีฐานะปัจเจก ไม่ใช่แค่คนแยกตัวออกมาจากสังคม แต่คือ “นักربผู้สร้างสรรค์” ที่ต้องทำสงครามกับค่านิยมเก่าเพื่อสร้างตัวตนที่แข็งแกร่งขึ้นมา ปัจเจกในมุมมองของนิทเช่คือผู้ที่กล้าปฏิเสธศีลธรรมแบบฝูงชน เพื่อไปสู่ระดับที่สูงกว่า นิทเช่มองว่าสังคมส่วนใหญ่ถูกรอบงำด้วยศีลธรรมแบบทาส การยอมจำนน และการทำตัวให้เหมือนคนอื่นเพื่อความปลอดภัย การเป็นปัจเจกตามแนวคิดของนิทเช่ คือการกล้าเป็น “ขบถ” ทางปัญญา นิทเช่เปรียบว่าปัจเจกต้องมีสถานะแบบ ราชนิก ที่กล้าตะโกนคำว่า “ไม่” ต่อกฎเกณฑ์เดิมๆ เพื่อที่จะได้อิสระในการสร้างคุณค่าใหม่ของตัวเอง ปัจเจกของนิทเช่ คือ ผู้ที่ชนะตนเอง ไม่ใช่การทำตามใจตัวเองแบบไร้สติ นิทเช่มองว่ามนุษย์ตั้งเป้าหมายไปสู่สถานะที่ปัจเจกสามารถควบคุม

สัญญาตญาณดิบของตนเองแล้วเปลี่ยนมันให้เป็นพลังงานในการสร้างสรรค์ (Mueller and Stegmaier, 2022) เช่น งานศิลปะ ปรัชญา ปัจเจกที่แท้จริง คือคนที่หมั่นสำรวจความอ่อนแอของตัวเองและก้าวข้ามมันไปได้ นอกจากนี้นิทเซ่เรียกสังคมทั่วไปว่า “ฝูงสัตว์” เขาเชื่อว่าฝูงสัตว์จะพยายามดึงคนที่โดดเด่นลงมาให้เท่ากับคนอื่นเสมอ ปัจเจกที่แท้จริงต้องกล้าที่จะโดดเดี่ยว และไม่หวั่นไหวต่อเสียงวิจารณ์ของคนหมู่มาก นิทเซ่เชื่อว่าความสูงส่งของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนคนนั้นกล้าแยกตัวออกจากมาตรฐานของมหาชน อย่างไรก็ตามปัจเจกตามแนวคิดของนิทเซ่ ปัจเจก คืองานศิลปะที่เขาเสนอว่าเราควรปฏิบัติกับชีวิตของตนเองเหมือนกับว่ากำลังเขียน “บทประพันธ์” หรือสร้าง “งานศิลปะ” ขึ้นเอง การเป็นปัจเจกคือการเลือกรับเฉพาะส่วนที่เหมาะสมกับเรา และขัดเกลาส่วนที่บกพร่องให้กลายเป็นเอกลักษณ์ เป้าหมายคือการมองย้อนกลับมาที่ชีวิตตัวเองแล้วสามารถพูดได้ว่า “นี่คือสิ่งที่ฉันเลือก และฉันรักที่จะเป็นแบบนี้”

ฌอง ปอล ซาร์ต มีแนวคิดอัตถิภาวนิยม โดยเห็นว่ามนุษย์ในฐานะปัจเจก ไม่ใช่แค่ลักษณะนิสัย แต่เป็น “สถานะพื้นฐานของการดำรงอยู่” ซาร์ตเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนคือเอกภาพที่แยกออกจากกันโดยเด็ดขาด และเราถูกตัดสินให้ต้องเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของตนเอง ซาร์ตมีแนวคิดที่ว่าปัจเจกคือความว่างเปล่าที่เลือกได้ ตัวปัจเจกนั้นไม่มีแก่น หรือพิมพ์เขียวใดๆ มาแต่เกิด ความเป็นปัจเจกเกิดขึ้นจากการกระทำ คุณไม่ได้เป็นครู เพราะคุณเรียนจบครู แต่คุณเป็นครูเพราะคุณ “เลือก” ที่จะสอนในทุกๆ วัน ปัจเจกในมุมมองของซาร์ตจึงเป็นสิ่งที่ลื่นไหลและเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ตราบใดที่คุณยังมีชีวิตอยู่ คุณสามารถเลือกเป็นคนใหม่ได้ในวินาทีถัดไป แม้ปัจเจกจะเป็นคนเลือกเอง แต่ซาร์ตให้ความหมายที่หนักอึ้งว่า ทุกครั้งที่ปัจเจกคนหนึ่งเลือกอะไร เขาไม่ได้เลือกแค่เพื่อตัวเอง เมื่อคุณเลือกที่จะเป็นคนซื่อสัตย์ คุณกำลังบอกโลกผ่านการกระทำของคุณว่า มนุษย์ควรซื่อสัตย์ ความเป็นปัจเจกจึงมาพร้อมความรับผิดชอบอันสากล การตัดสินใจของคุณคือการวาดภาพลักษณ์ของมนุษย์ในอุดมคติขึ้นมา นอกจากนี้ปัจเจกคือการทวงคืนเสรีภาพ ไม่ยอมให้สายตาของคนอื่น มากำหนดว่าเราเป็นใคร เราต้องยืนยันว่าเราคือผู้มีสิทธิ์เลือก ปัจเจกที่แท้จริงในสายตาซาร์ตคือคนที่ยอมรับว่าผลตามาทั้งหมดแม้ผลนั้นจะเจ็บปวดก็ตาม ดังนั้นการเป็นปัจเจกของซาร์ต คือการตระหนักว่า “คุณคือผู้สร้างตัวเอง ไม่มีพระเจ้า ไม่มีโชคชะตา และไม่มีสันดานดิบใดๆ มาบังคับให้คุณได้ คุณคือเสรีภาพที่เดินได้ และความหมายของชีวิตคุณมีค่าเท่ากับ “สิ่งที่คุณตัดสินใจทำเท่านั้น” สอดคล้องกับสุฟัตรา คำแก้ว อธิบายว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความมียู่มาก่อน แล้วมนุษย์จึงสร้างสสารตระให้กับตนเองภายหลัง ธรรมชาติของมนุษย์นั้นคือ ความไร้สาระ ไม่มีแก่นสาร ไม่มีเหตุผล หาความแน่นอนไม่ได้ ไร้รูปแบบที่แท้จริง มีลักษณะเฉพาะตนที่ต่างกันซึ่งไม่สามารถแทนที่กันได้ แต่ความไร้สาระก็เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการดำเนินชีวิต ที่มนุษย์ควรทราบถึงธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์เท่านั้น มนุษย์ควรดำรงชีวิตโดยการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าด้วยการทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ และตระหนักถึงการดำรงอยู่ในปัจจุบัน ใช้ชีวิตอย่างมีเสรีภาพ และมีความสุข (สุฟัตรา คำแก้ว, 2554)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภูมิมิคำอธิบายว่า แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมของคีร์เคกอร์ต นิทเช่ และ มองปอล ชาร์ต ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลมากกว่ากฎเกณฑ์สังคม ความเชื่อ กรอบแนวคิดระบบสถาบันรวมหมู่ โดยมีแนวคิดที่มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกเพื่อค้นหาความหมายของชีวิตด้วยตนเอง และพบว่าคีร์เคกอร์ตเน้นการเลือกที่ควรกระโดดเข้าหาความศรัทธา นิทเช่เน้นการเลือกที่จะสร้างสรรค์คุณค่าใหม่ของตนเองและอยู่เหนือศีลธรรมแบบทาส และมอง ปอล ชาร์ต เน้นเรื่องมนุษย์มีเสรีภาพสูงสุดในการเลือกกระทำสาร์ตจะจากความว่างเปล่าของโลก

สรุป

แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมของซอเร็น อาบี คีร์เคกอร์ต, ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเช่ และมอง ปอล ชาร์ต เน้นเสรีภาพของปัจเจกชนในการสร้างความหมายชีวิตเอง โดยมนุษย์ดำรงอยู่ก่อนกำหนด สาร์ตเถะ คีร์เคกอร์ตมีแนวคิดที่มนุษย์มีการดำรงอยู่สามระดับคือระดับสุนทรียะ ระดับจริยศาสตร์ และระดับศาสนา การดำรงอยู่อย่างแท้จริงคือการมีศรัทธาต่อพระเจ้าผ่านความมุ่งมั่นส่วนตัวปัจเจกบุคคล นิทเช่มีแนวคิดที่ควรทำลายรากฐานศีลธรรมแบบทาสโดยประกาศว่าพระเจ้าตายแล้ว มนุษย์

ต้องสร้างความหมายและคุณค่าของชีวิตตนเองขึ้นใหม่ นำเสนอแนวคิดอภิมนุษย์ และมอง ปอล ชาร์ต มีแนวคิดที่มนุษย์เกิดมามีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ สวรรค์เกิดจากมนุษย์สร้างขึ้นจากการเลือกกระทำในภายหลัง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปลูกฝังให้มีความกล้าตัดสินใจการเลือก การมีความรับผิดชอบ การสร้างคุณค่าตามแนวทางของตนเอง

1.2 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการความวิตกกังวลในชีวิต โดยแนวคิดอัตถิภาวนิยมได้แสดงให้เห็นถึงโลกที่ไร้แก่นสาร ที่มนุษย์ไม่ควรยึดมั่นจนเกิดความทุกข์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมที่สำคัญ คือการสร้างความหมายให้ชีวิตผ่านการเลือกของปัจเจก สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำความเข้าใจชีวิตของมนุษย์ รวมทั้งนำไปเป็นฐานความรู้ในการวิเคราะห์คุณค่าของงานวรรณกรรม โดยควรให้ความสำคัญกับการเข้าใจการดำรงอยู่จริงของมนุษย์ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดอัตถิภาวนิยมในตัวละครเรื่องความไร้สาระ จากวรรณกรรมของฟิโอดอร์ ดอสโตเยฟสกี

เอกสารอ้างอิง

- สมภาร พรหมทา. (2568). *งานวิจัยสามเรื่อง*. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยจัดพิมพ์.
- สุพัตรา คำแก้ว. (2554). *แนวคิดเรื่องมนุษย์ของอัลแบร์ กามูส์. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา)*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Barnes, H. E. (1978). *An Existentialist Ethics*. United States: University of Chicago Press.
- Burr, J. R., and Goldinger, M. (2008). *Philosophy and Contemporary Issues*. New Delhi: Prentice-Hall of India.
- Evans, C. S. (2001). *Kierkegaard: An Introductio*. New York: Oxford University Press.
- Gardiner, P. (2001). *Kierkegaard A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Mueller, R. G., and Stegmaier, W. (2022). *An Orientation to the Philosophy of Friedrich Nietzsche*, United States: Orientation Press LLC.
- Sarte, Jean-Paul. (1965). *Essays in Existentialism*. USA.: The Citadel Press.
- Sartre, Jean-Paul. (1959). *Transcendence of the Ego, translated and annotated with an introduction by Forrest and Robert Kirkpatrick*. New York: Noonday Press.
- Thomas, S. (2020). *Nietzsche's Ethics*. United Kingdom: Cambridge University Press.

